

KÜLÖNFÉLÉK

ebédlőnek szürke tölgyfabútora kék bőr bevonásaival; bármilyen finom és nőies legyen a szalonnak fényezett jávorfaberendezése, világoskék és zöld selyemszövetű kárpitosmunkájával: a csupán lineáris vonalak, melyeket nem enyhít semmi enyhe, graciózus hajlású, görbe, kissé szárazzá, merevvé tesz a bútorzatot, sőt még a gyakorlati célt sem szolgálják ki kellőképpen. Ugyanez a kifogásom egyes — különben igen jól megszerkesztett — világító testeknek, lámpáknak stb. kompozíciója ellen. Különösen, hogy ott, a hol a függés kifejezésére a kecses hajlású láncvonal mintegy önként kínálkozik, mindenütt lineáris vonalú szerkezetet használjunk, nem látom megokoltnak. A sok barokk görbeség után jól esik egy kis puritán egyszerűség is. De ne essünk benne a túlságba. Mert félek tőle (különösen a mint az új angol bútoroknak deszkaszerű összeépítését, túlozott puritanizmusát látom), hogy modern művészetünk majd úgy megmerevedik, mint annak idejében az angol gótika.

Fittler K.

KÜLÖNFÉLÉK.

HEGEDÜS SÁNDOR. A kereskedelemügyi miniszterium március első napjaiban vezetőt cserélt; Hegedüs Sándornak helyét elfoglalta Horánszky Nándor. Három évi küzdelmes s a kedvezőtlen viszonyok ellenére is számottevő eredményeket felmutató miniszterség jelzi Hegedüs Sándornak működését, a melylyel osztatlan elismerésre s hála kötelezte a magyar nemzetet. A magyar iparművészetnek a kereskedelemügyi tárcák viselői között még nem volt olyan igaz, áldozatra kész támogatója mint a távozó miniszter, a ki minden kínálkozó alkalmat megragadott, hogy az iparművészet ügyének segítségére legyen. A M. Iparművészeti Társulatot különös

Magyar Iparművészet.

bizalmával tüntette ki, a mikor öt esztendőre évi 32.000 korona állami segítséget engedélyezett a társulatnak a hazai műiparnak nagyobb arányú és rendszeres fejlesztésére. Ugyancsak ő alapította a 2000 koronás állami nagy díjat s a kereskedelemügyi miniszterium állami érmét iparművészeti kiváló érdemek jutalmazására, a mely kitüntetések a társulat kiállításaira szólnak. A társulatot a mostani torinói kiállítás magyar osztálya előkészítésének munkájában is támogatta az által, hogy 8000 koronát utalványozott a kiállítás költségeire. A múlt nyár folyamán a társulat felterjesztésére két művész-szakembert küldött ki a vidékre, hogy a hazai fazekasság állapotát a helyszínén tanulmányozza és annak fellendítésére javaslatot tegyen. Ennek nyomán szervezte a központi agyagipari műhelyt, a mely legközelebb már megkezdte működést s a mely hivatva van arra, hogy fazekasiparunkat regenerálja. A M. Iparművészeti Társulat mindenkor igaz hálával fog emlékezni Hegedüs Sándor áldozatkész s áldásos működésére s bizik benne, hogy barátja s szószólója marad az iparművészet ügyének jövőben is.

ORELLI GUSZTÁV KITÜNTETÉSE. Igazi érdemet és lankadatlan munkásságot jutalmazott a királyi kegy, a mikor abból az alkalmából, hogy az osztrák-magyar monarchia írásban és képben c. munka befejezést nyert, Morelli Gusztávot, az Orsz. m. kir. iparművészeti iskola derék tanárát kitüntette a Ferenc József-rend lovagkeresztjével. Morelli immár 28 év óta mint fametsző-tanár működik és számos jeles erőt nevelt ezen a téren. Az említett nagyszabású vállalat magyar részének valamennyi fametszete az ő műterméből került ki s a szép reprodukciók egyaránt dicsérik a mester művészetét és gondosságát. Kitüntetésének híret örömmel fogadta mindenki, a ki az érdemes professzort ismeri.

URDI MARISKA.* Nemrégén még művésziskolába járt, de már akkor is figyelmet ébresztett szép és üde tehetsége iránt tanárainak körén kívül is. Rajztanárnő lett s egy vidéki iskolához került. Az élet nehézségeivel küzdve, ott napestig a létfenntartás feltételeiért kellett dolgoznia; a művészetre

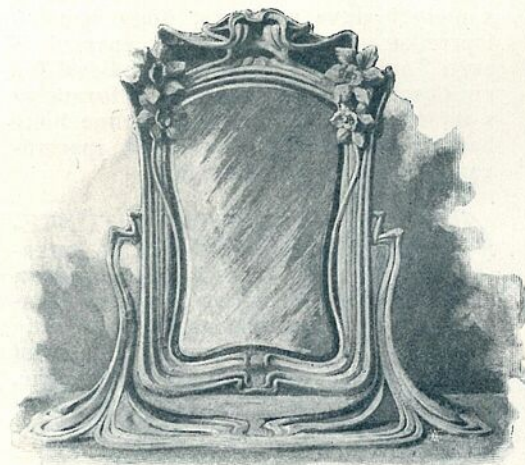
* II. sz. mellékletünkhöz.

KÜLÖNFÉLÉK

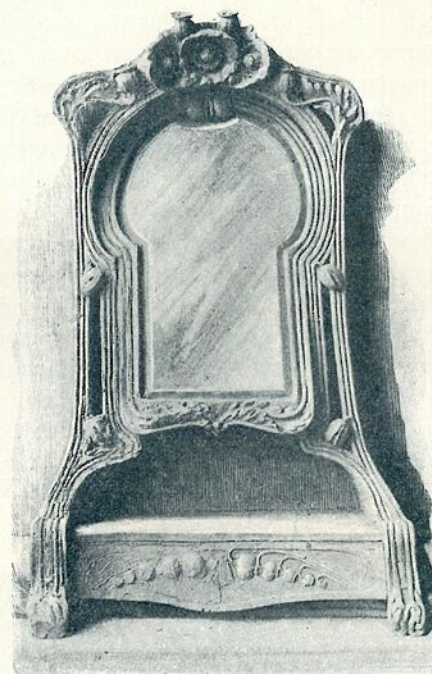
kevés ideje maradt. Látták ezt a minisztériumban s a művészeti ügyosztály viszsza reklamálta Undi Mariskát a művészetnek. Szabadságot kapott, azzal a feltétellel, hogy a gyermek-képekre való kivételes szép tehetségét tanulmányokkal fejleszse tovább. A „Magyar Nők“ múlt őszi kiállításán az ő friss akvarelljei, pompásan ragyogó virágai s a gyermekéletből merített kedves genre-képei magasan emelkedtek ki környezetükből. Tehetségre kiválóan dekoratív jellegű s közel jár Kate Greenway modorához. Kevés színnel dolgozik, nagy érzéke van a lényeg, az egyszerűség, a stílus iránt; csekély eszközökkel, a legnaivabb s legközvetlenebb kifejezési módon éri el a művészi hatást. Újabb művészeti politikánk legfőbb törekvése, hogy a

gyermek gondolkozási és érzelmi világát és a rászületés közvetetlensége révén okoskodás nélkül vet számot a gyermeki lélek befogadási képességével.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA tanulóinak pályázati munkái közül a jelen számunkban néhányat közlünk. Különösen a díszítő szobrásznak és a kisplasztikusnak tűntek ki az idei félévi pályázaton úgy kompozitív, mint a részle-

BOROVITZ IMRE. II. ELISMERŐ OKLEVÉL.

ERDÉLYI MÁRTON. EMLÍTÉSRE MÉLTÓ.

KISPLASZTIKAI OSZTÁLY. (TANÁR: LORÁNFI ANTAL.)

művészetek szeretetét már az iskola útján beoltsa a serdülő nemzedékbe. Világszerte ösmeretes és elfogadott elv ma már, hogy az iskolai nevelés legkezdetlegesebb fokán is lényeges szerepe van a művészeti oktatásnak. De már az iskolai életkor előtt is, a gyermekszobában kell kezdeni a művészi érzékre való nevelést. Ezt a célt kell szolgálni a képes ifjúsági könyveknek, a gyermekszoba fali képeinek, díszítésének és egész berendezésének. E tekintetben nálunk kitartó, úttörő munkára van szükség s e munkában fontos szerep vár az oly tehetségekre, a minő Undi Mariska, finom, közvetlen leánylelkével, mely megérti a

teknek tudásával. A díszítő szobrászoknak föladata egy, a hátsó falhoz simuló Mária-oltár volt, a természetes nagyságnak $\frac{1}{6}$ -ében mintázandó. Az első díjat Szeszák Ferenc ötödéves, a másodikat Gách István, szintén ötödéves tanuló nyerte. Az előbbiét merész fantázia, teljesen modern szellem jellemzi; az utóbbié egyszerűbb és éppen ezért talán hatásosabb is. A kisplasztikusoknak feladata természetes nagyságban mintázandó toalette-tükör volt. Borovitz Imre ezüstben vagy bronzban, Erdélyi Márton fában igen világosan oldották meg a föladatot. A föladat kivételére 2 heti idő volt szabva, naponkénti 4—4 munkaórával.

ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSOK. Az Iparművészeti Múzeumban február hó 7., 14. és 21-én Czobor Béla dr. egyetemi tanár Építőművészeti emlékeink cím alatt kezdte meg az ismeretterjesztő előadások sorozatát. Az első előadáson ismertette az emlékeket, a melyeket a római művészet és annak hatása alkotott az első Árpád-házi királyok alatt. Legnevezetesebb ezek közül a székesfejérvári bazilika, a melyet Szent István épített uralkodása elején. Hartwig győri püspök leírása szerint gyönyörű, nagy épület volt, fényes mozaikkal és falfestéssel, márvány padlóval és oszlopokkal. Mikor a törököt kiverték Székesfejérvárról, a német zsoldosok a templomban helyezték el lőporos hordókat, a melyek fölrobbantak és a templomot a levegőbe röpítették. A kiásott alapfalból azonban meg lehetett állapítani a templom negyvenöt és fél méter hosszú és 38 méter széles alaprajzát. Elöl nagy csarnok volt pompás szökőkúttal, a melyben a hívők szertartás előtt megmosták a kezüket. Az előcsarnok és a tulajdonképpeni templom között oszlopos folyosó volt az egyházból kiközösítettek számára. A hajó három részből állott, két pompás oszlopsorral. Északi részén ültek a nők, a délin férfiak, középen pedig az énekesek voltak a zenekarral. A sanctuarium szélén emelvényes padok voltak a presbiterek és a püspökök részére, középen függönyös oltár állott. 1864-ben történt ásatás közben a bazilika romjai között találták meg III. Béla és neje maradványait. 1010 körül, még a székesfejérvári bazilika építése előtt építtette Szent István az esztergomi várban a Szent Adalbert-templomot, a mely 1189 körül leégett. A legszebb és legfényesebb emlék az akkori időből a pécsi bazilika, a mely 1891. óta ismét régi fényében áll. A legnagyobb valószínűség szerint Péter király építtette és itt koronázták meg 1064-ben Salamon királyt. A koronázás utáni éjjel leégett, de újjáépítették és azóta minden évszázban renoválták. Így a fönmaradt krónika szerint a tizenhatodik évszázban VI. Sándor pápa egy Péter nevű bencés barátot kölcsönzött a pécsieknek, hogy a templomot kifesse.

A második előadáson azokat az építészeti emlékeket ismertette, a melyek a francia hatás alatt jöttek létre. Ismertette a különböző szerzetes-rendek építő modorát. Hazánk első építői a bencések voltak, a kiket Géza király telepített be.

Ők építették a pannonhalmi monostor-egyházat, a mely ellentállott a tatárpusztításnak is. Mikor IV. Béla a tatárjárás után hozzáfogott az ország újjáalkotásához, a bencések tüntek ki leginkább építészeti tevékenységükkel. Így Fabus szentmártoni apát, a ki korának legkitűnőbb építője volt, oly szép várat épített, hogy a király három birtokot adott érte cserébe. A bencések építő modorát hatalmas csarnokok, pompás szoborművek, gyönyörű színpompájú alakok, festett boltozatok és aranyozott márványpadozat jellemzi. Templomaik valóságos székesegyházak hatalmas sanctuariummal és tágas hajóval. Szent Bernát, a cisztercita-rend alapítója ki is kelt a bencések fényűzése ellen és a cisztercita templomok vetekeznek egymással az egyszerűségben. A premontréi rend szintén hatalmas templomai nem oly díszesek mint a bencéseké, de nem is oly egyszerűek mint a cisztercitáké. Bencés építészeti emlék a jaáki templom, a mely szintén valaha bencés apátság volt. A Jaák-családból származó Nagy Márton alapította, a ki Scsépán nádor unokaöccse volt. A templom még a mongol pusztítás előtt épült és a tatárjárás után újjáépítették, még pedig sokkal fényesebben mint pusztulása előtt. Omode győri püspök szentelte föl másodsor 1256-ban. Háromhajós bazilika, kimagasló főhajóval és bővelkedik a fényes plasztikai művekben. A torony végét Karácsonyi apát építtette és mai alakja a zsámbéki torony után készült. Leggazdagabb része a főkapu. Restaurálása a befejezés felé közeledik. Kövein hasonló kőfaragó-jegyet találtak, mint a zsámbéki templomon s így megállapítható, hogy a két templom egykorú. Végül a zsámbéki templomromot és Vajdahunyadot ismertette a fölolvasó.

A harmadik befejező előadáson ismertette a kassai dómot, a melyről azt hitték, hogy Willard de Honecourt francia műépítő műve, 1882-ben azonban kiderült, hogy a tizennyolcadik évszáz végéről származó okmányok, a melyek azt állították, nem a mostani dómra, hanem az annak helyén állott kisebb templomra vonatkoznak. Fényképben bemutatta a dóm domborműveit, a melyek leginkább bizonyítják, hogy a dóm nem francia, hanem német mester alkotása. Czobor ismertette ezután azokat az építészeti maradványainkat, a melyeken a renesszánsz hatása mutatkozik. Beszélt Mátyás király budai palotájáról és bemutatta fénykép-

ben annak fönmaradt részleteit. A palotáról valóságos legendák maradtak fön. Építészetéről nem sokat tudunk, de belső berendezésének mesés gazdagságát a krónikák megőrizték. A palotában volt a többi között egy nagyszabású ebédlő-csarnok pompás márványból, drága ötvösművekkel. Egy háromszáz fontos, gyönyörű ezüst szökőkút állandóan vízsugarat lövelt a magasba. A mennyezetről kétakós ezüsthordó lógott alá, a melyben drága bort tartottak. Több régi építkezés ismertetése után a belvárosi templom vörösmárvány pastoforiumát magyarázta az előadó és bemutatta a templom tornyában legújában fölfedezett reneszánsz faragványok fényképeit. Ismertette még a sárosmegyei emlékeket s a felső-magyarországi kampánilékát, kastélyokat és lakóházakat, a melyeken a lengyel befolyás látszik. A tartalmas és vonzó előadásokat a közönség zajosan megtapsolta.

Február hó 28-án Huszár Ilona bárónő tartott előadást a *művészi nevelés* kérdéséről, a melynek során főleg az amerikai rajztanítás módját ismertette. Az előadásnak előkelő közönsége volt, mely végül óvánczióban részesíté a bárónőt.

Az Országos Iparművészeti Múzeum ismeretterjesztő előadásainak harmadik felolvasója Dr. Szmracsányi Miklós, a ki március hó 7., 14. és 21-én „A művészi munka életföltételeiről a multban és a jelenben” tartja előadásait. A rendkívül érdekes felolvasásokról együttesen óhajtván beszámolni, azoknak ismertetését a jövő számunkra halasztjuk.

Q KÉPZŐMŰVÉSZET ÚJ FELADATAIRÓL. Herrmann Obrist, a jeles szobrász és tervelő nemrégiben érdekes előadást tartott a berlini iparművészeti társulatban. „A művész ne beszéljen, hanem alkosson” mondás szóló szerint nem vonatkoztatik arra, ha művészet nagyjelentőségű közművelődési feladatairól van szó. Sokszor mondják, hogy a művészet örvendeztessen. Teszi-e ezt valóban manapság? Főlemelő s elragadó-e a mai képzőművészet, mint a milyen a klasszikus zene, vagy mint a minő volt a régi Firenze és Nürnberg művészete? Betölti-e a művészet azt a magasztos hivatását, hogy eszményeinket kifejezze s ez által szívünket magával ragadja? Főlemelő hatással vannak-e ránk a modern műkiállítások? A művészet — szóló szerint — a változó ízlés dolga lett s csupán külsőségek után indul.

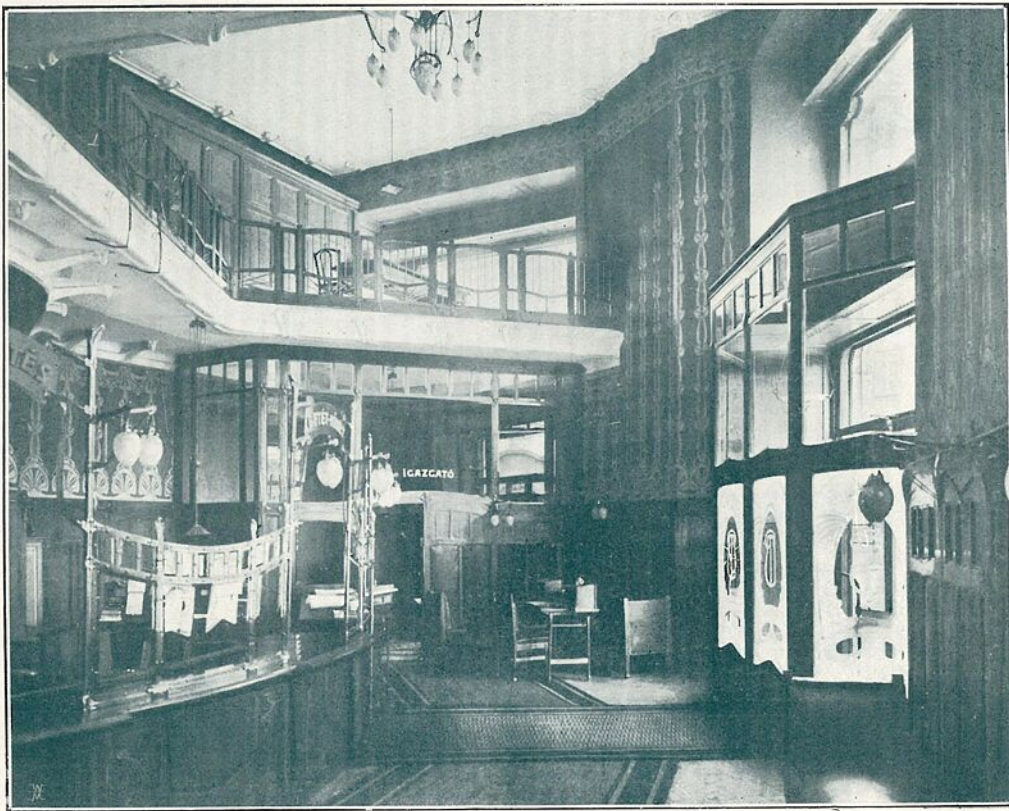
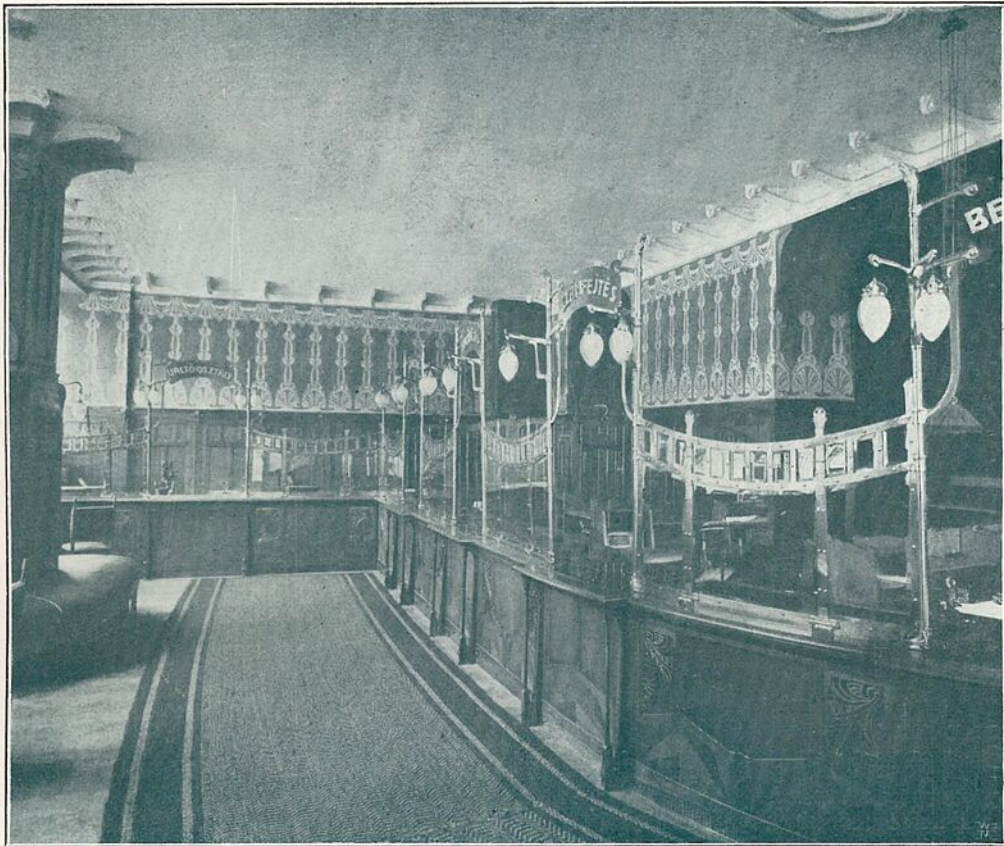
Ez részben az úgynevezett modern iparművészetre is áll. A véletlennek és az újszerűségnek hajhászata vezeti jobbára, — nem pedig a célszerűség követelménye. Különösen behatóan foglalkozott az előadó az emlékszobrok kérdésével. Az emlékmű — szerinte — arra való, hogy nagyjainkat hozzánk közel hozza, hogy kimagasló jeleseink lelki világát a néppel közvetítse. A XIX. század hagyományos emléktípusai pedig épp ennek az ellenkezőjét érték el. Addig persze, a míg a józan felfogás nem terjed és az emlékművek nyomorúsága még a mostaninál nagyobb nem lesz, csupán olyan emlékműveket kapunk, a minőket megérdemlünk. Pedig van elég művészi, a ki igazán jót, újat s megfelelőt tudna alkotni a helyett, hogy a mostani emlékművek szokásos járulékait s motivumait használnák. De teret kell nekik engedni, hogy a maguk egyéniségüket kifejtsék. Erre pedig a fiatal szobrászokat már az akadémiákon kellene előkészíteni. Az ember akt nem az egyedüli feladata a plasztikának és a ki csupán az aktokat tanulta mintázni, az tehetetlen nagyobb plasztikai feladattal szemben. Művészi szempontból temetőink is szomorú látványt mutatnak. Valjon akad-e majd valaki, a ki olyan hangulatot tud ott teremteni, mint a minő pl. Böcklin „Halottak szigete” című képében van?

GY MŰVÉSZ TRAGÉDIÁJA.

Egy nekiinduló tehetség, egy poétalelkű művész ember életét oltotta ki tragikus módon a halál. Csendben, alattomosan ólalkodott körülötte anélkül, hogy sejtelve lett volna a kiszemelt áldozatnak, hogy minő borzasztó végzet vár reá s a mikor már öntudatára ébredt a borzasztó veszedelemnek, késő volt. Hiába sietett segítségére, megmentésére az orvosi tudomány. A kór, mely megmérgezte szervezetét, erősebb volt minden tudományánál. Nagy Kálmán a tragikus véget ért szobrász-művész. Nem rég tünt fel a Műcsarnokban kiállított apró magyaros genre-jeivel. Lélekben, szívben magyaros zamát, magyaros érzés nyilatkozott meg keze munkájában. A Korvin-téri kút pályázatában az ő terve nyerte meg a kiviteli megbízást. Pályamunkája, mely reprodukcióban is megjelent, juhait itató juhászembert ábrázolt. Megcsodáltuk annak idején ennek a fiatal művésznek a magyaros érzésben megnyilatkozó tehetségét. Pályamunkáján fön-

A BELVÁROSI
TAKARÉKPÉNZTÁR.
TERVEZTE
SPIEGEL FRIGYES.
KÉSZÜLT
A „MODERN LAKÁS”
MŰHELYÉBEN.

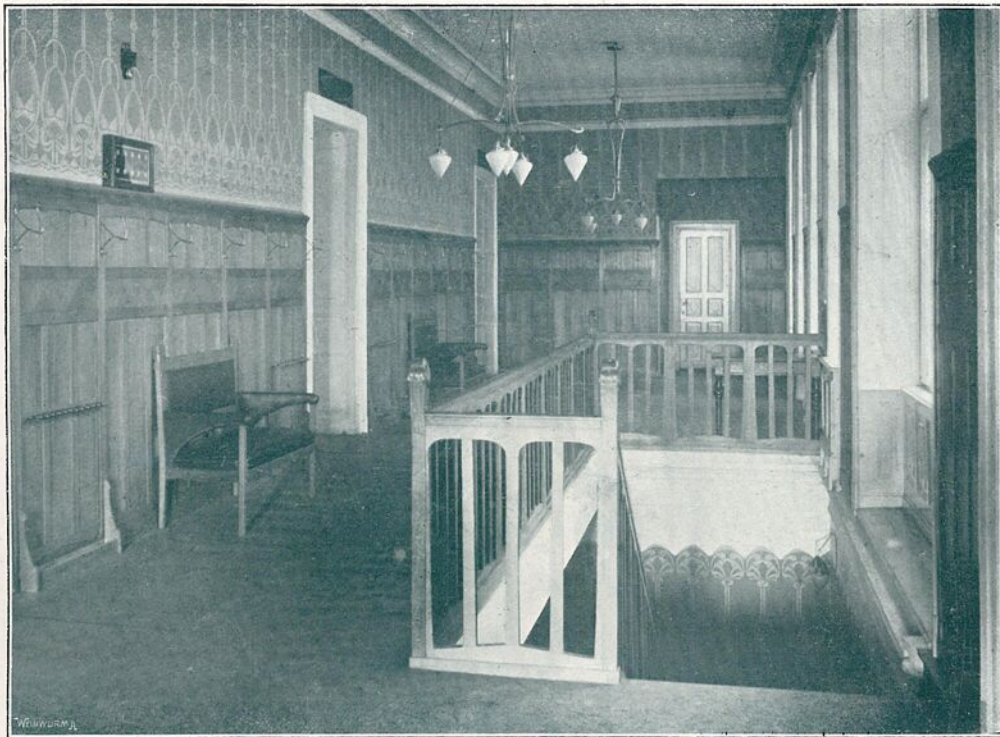

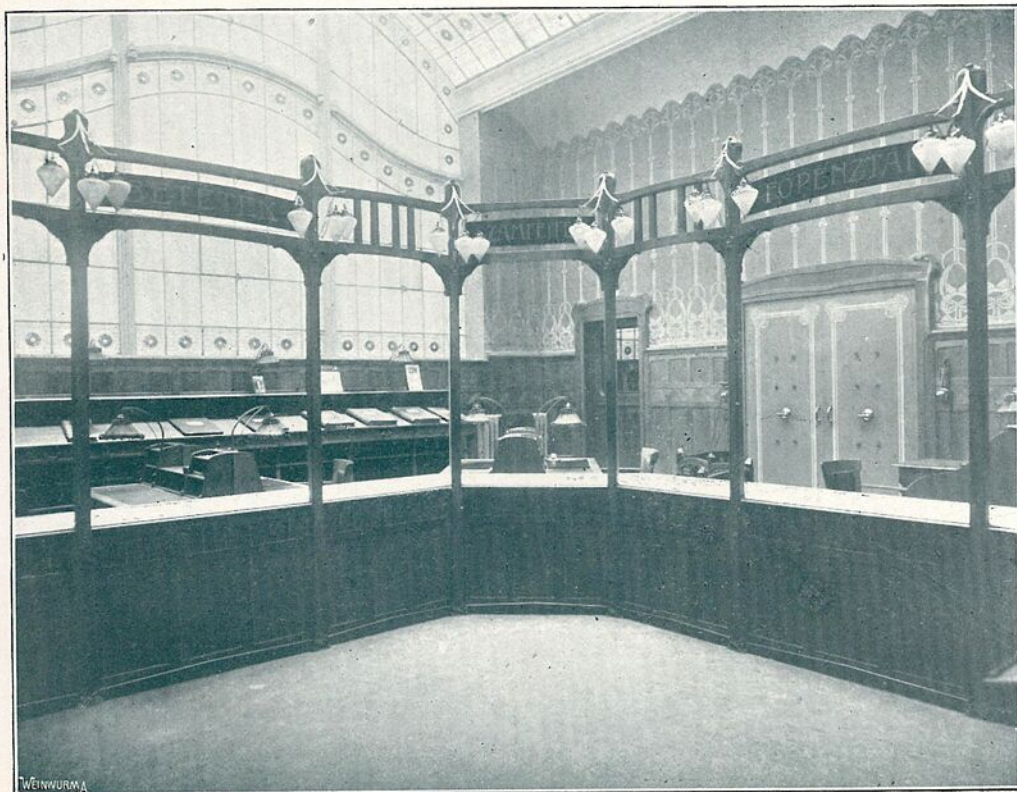
IRÓASZTAL
ÉS LÉPCSŐ.
A M. ÁLT. TAKARÉK-
PÉNZTÁRBAN.
TERVEZTE
SPIEGEL FRIGYES.
KÉSZÜLT
A „MODERN LAKÁS”
MŰHELYÉBEN.

LÉPCSŐ
ÉS FOLYOSÓ.
A M. ÁLT.
TAKARÉK-
PÉNZTÁRBAN.

PÉNZTÁR-
HELYISÉG.
A M. ÁLT.
TAKARÉK-
PÉNZTÁRBAN.

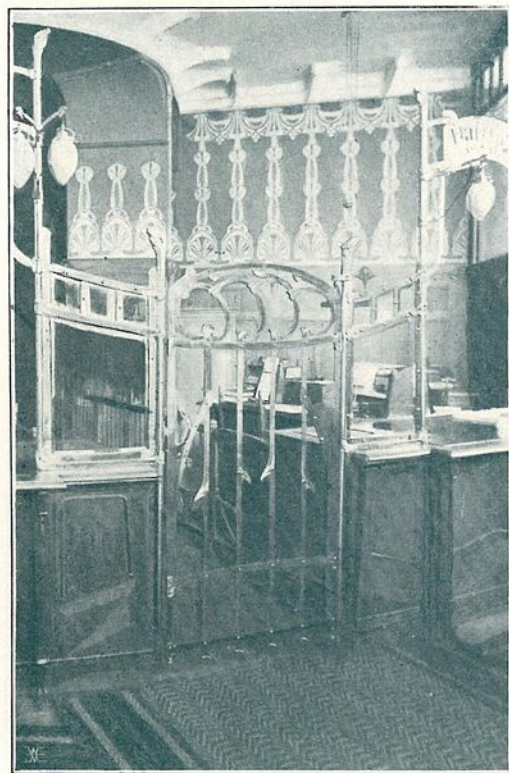

TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.
KÉSZÜLT A „MODERN LAKÁS” MŰHELYÉBEN.

ASZTAL S SZÉKEK A M. ÁLT. TAKARÉKPÉNZTÁR ÜLÉSTERMÉBEN.

A BELVÁROSI TAKARÉKPÉNZTÁR
PÉNZTÁRSZOBÁJA
S LÉPCSŐJE.

TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES,
KÉSZÜLT A „MODERN LAKÁS”
MŰHELYÉBEN.

séges nyugalommal áll vizet szürcsölő juhái között a juhász. Az eltikkadt juhok plasztikus tömegbe verődve szorongnak egymás hátán. Maga a kút a legtipikusabb alföldi kút. Fölfogás, érzés s kivitel tekintetében egyaránt a nagy tehetség bélyegét árulta el a tragikus véget ért művész pályamunkája. Nagy Kálmánt a bizottság megbízta a kút-terv nagyban való kivitelével. A múlt hetekben egy kis juhocskát vásárolt kéz alatt, a négy lábú modell azonban száj- és körömfájásban szenvedett. A veszedelmes betegség a folytonos érintkezés által átragadt a művészre, a ki rosszkedvű, lehangolt lett s le kellett feküdnie s a mérge mindjobban elterjedt ereiben. Beszállították a klinikára, megoperálták — hasztalan volt minden fáradozás, minden gondozás. A szerencsétlen művész kiszenvedett egyik fővárosi kórházban. Beszentelésére megjelent az Orsz. m. kir. iparművészeti iskola tanári testülete, a mely benne volt tanítványát gyászolja. A megboldogult földi maradványait február hó 26-án hantolták el Kis-Kún-Halason.

BETLEN GYULA, DAMKÓ JÓZSEF ÉS PETRIDES JÁNOS szobrászművészeinknek sikerült kisplasztikai munkáit mutatjuk be a 86. és 87. lapon. Betlen jelenleg Párisban folytatja tanulmányait, a melyeket az Országos iparművészeti iskolán megkezdett. Damkó utóbb Strobl Alajosnak volt tanítványa, az Erzsébet-szobor-pályázaton is résztvett, pályamunkáját a jury megvásárolta. Petrides János az ungvári áll. agyagipari szakiskolának tanára, a kinek sikerült terrakotta szobrocskái a legutóbbi karácsonyi kiállításon általános tetszést arattak.

TIFFANY LAJOS KÁROLY, a híres Tiffany és társa világhírű aranyműves cég főnöke, kilencven éves korában meghalt New-Yorkban. Az elhunyt apja pamutzövvő volt, a ki New-Yorkba ment szerencsét próbálni. Szép vagyont hagyott fiára, a ki díszmű-árú-üzletet alapított és oly ügyesen vezette, hogy 1874-ben már egy nagy arany- és ezüst-ékszergyárat szerelt föl. Az amerikai polgárháború alatt fegyvergyártással is foglalkozott. A cégnek nagy raktárai vannak az európai világvárosokban és szép ékszereivel, híres drágaköveivel már több kiállításon nyert díjat. Újabbban a cég különösen ragyogó üveg-

edényeket gyártott, a melyeket sokfelé utánoznak, de a minőket eddig még senki sem tudott készíteni. Művei különben Budapesten az iparművészeti kiállításról is ismeretesek. Az elhunyt Tiffany egyetlen fiút hagyott hátra, a ki jeles festő Amerikában.

QGENFI IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁNAK INTÉRIÓRJE, a melylyel az iskola az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítása elnyerte a grand prix-et, a művészi nevelés csoportjának egyik legérdekesebb s legbecsebb objektuma volt. A jónevű iskola L. Bécherel-Gaillard igazgató minden ízében modern szellemű vezetése alatt áll, a kinek szivességéből közölhetjük a gyönyörű intarziámunkakkal díszített szobának képét.

ELYREIGAZÍTÁS. Múlt számunk külföldi rovatában (32.) George de Feuereről azt mondtuk, hogy legújabb nagy munkája a párisi Konss-féle vendéglő belső díszítése és felszerelése. Erre vonatkozólag Berlinből Möhring Brunó építész úr avval a felvilágosítással szolgál nekünk egy magyar barátja révén, hogy a párisi Konss-féle vendéglő belső berendezését tulajdonképpen ő tervezte, s George de Feure a vendéglő számára csupán dekoratív képeket festett. Szívesen igazítjuk helyre tévedésünket s örülünk, hogy Möhring úr nevét olyan jeles alkotással kapcsolatban ismerhettük meg.

BOCSKAY GYÖRGY BETŰI. Jelen számunk nyomdászati díszét képező zsinórfonatos kezdőbetűk egy XVI. századbeli magyar kalligrafus művész mintái után készültek, a kit a maga korában ugyanolyan tisztelettel és fizetéssel honoráltak, mint a szobrász és képíró mestereket. Sőt fennmaradt kódexeit még ma is a legnagyobb alkotások rangjára becsülik. Kettejét a bécsi császári kincstárban őrzik heliotrop, áttetsző zománcz, gránáttal és aranyozott ezüst veretekkel díszített kötésben; egy harmadikért meg nem régiben adott a frankfurti Goldschmidt Bécsben Milde Albert udvari lakatosnak nyolcezer koronát. Pedig azoknak a foliánsoknak merev lapjai csak formulákat, címeket, ajánló versikéket vagy leföljebb zsolttárokot, imádságokat és ismeretes emlékmondatokat tartalmaznak. A formai rész-

KÜLÖNFÉLÉK

szel szemben tehát a tartalom lényegtelen. A kiállítás az, a mely becsessé teszi ezeket a műveket és a reneszánsz legszebb kalligráfiai emlékévé avatja.

Készítőjük magyar ember. A bécsi udvarnak kedvelt művésze, nálunk azonban kevéssé ismeretes. Teljes neve címével együtt több helyen fel van jegyezve a saját kezével írott műveken, úgy szintén királyának monogrammját is beleszótta a három kötetbe összehalmozott művészi alkotásokba, a kinek a gyűjteménye számára — úgy látszik — direkt megrendelésre készítette volt a mester gazdag tehetségről tanuskodó szépírási mintakönyveit.

A frankfurti kéziratosa mű 118-ik oldalán a következő jelzés áll: „Georgius Bochkay a Razynia sacratissimi ac potentissimi Principis et domini Ferdinandi Romanorum Imperatoris semper Augusti ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatie Croa. et Sclavonie etc. Regis Scriba atq. Aulicus in perpetuum Artis scribendi memoriam Viennae scripsit.“ Ugyanott később: „Georgius Bochkai de Razinia, Hungarus, qui supra manu propria scripsit Vienne . . . Anno MDLXII.“

Ezek szerint a feljegyzések szerint tehát Bocskay György a kódexek írója, a ki mint „magyar secretárius“ először I. Ferdinánd, majd pedig II. Miksa és II. Rudolf mellett működött, többnyire Bécsben élt s fő műveit 1561—62 körül alkotta. Bocskay György abból a híres Bocskay családból való, mely fejedelmet is adott már a hazának, csak hogy a horvátországi birtokról elnevezett razinai ágból (Razinát ma Rassinia vagy Rasinjának hívják). A razinai vár Bocskay János és Péter tulajdona volt. János maradék nélkül halt el, tehát szépítő művésziünk valószínűleg a Péter ágazatából származik; született Körmenden és István fejedelem nagyatyjának nevére, Györgyre kereszteltette. (Böheim Vendel a Magyar Műkinccsekben, II. 39., tévesen Istvánnak nevezi, valamint az évszámban is nagyot hibázik, az 1575-ben meghalt Bocskayról azt állítja, hogy java munkásságát 1607-től 1609-ig fejtette ki.)

A királyi ház udvari számadó könyveiben több ízben előfordul Bocskay neve,

a számára kiutalványozott tételekkel kapcsolatban. Így onnét megtudjuk, hogy 1565-ben, továbbá 1567, 1568, 1570-ben 100 forintnyi rendes fizetést húzott. S mint utolsó pénzösszeg, a mely az ő nevéhez fűződik, szerepel még az 1575. április 8-ikán jelzett temetési költségen kívül az a 285 forint 55 krajcár, a melyet az udvar 1577. szept. 5-én Hans Maistetter bécsi kereskedőre bízott, hogy a magyar secretarius örököseinek kezeihez juttassa. Maistetter azonban nemsokára maga is meghalt s Adam Altensteig igyekezett utána a felsőbb parancsot végrehajtani, azonban fáradozása nem járt sikerrel, mert Bocskay örökösei nem voltak kiüríthetők.

A pénzügyi arhivumokban is szerepel Bocskay. 1565 és 1570 között 24 fekete márványtáblát felirással lát el, az ins-

brucki I. Miksa siremlék Colin-féle domborművei számára. Sokáig húzódott az ügy, részben Bocskay hanyagsága és részben sok baja folytán, végre mikor elkészült a 24 helyett 40 epitafium, vizen szállították gyapjú közé pakolva, minthogy annak tulajdonsága — az udvari jelentés szerint — „gar prüchig“ volt. A szépen sikerült munkáért 200 tallért kapott Bocskay az esztergomi érsek hagyatékából. A félig-meddig könnyűvérű ember azonban sokat volt pénz szükében. Egyik levelében, melyet a királyhoz

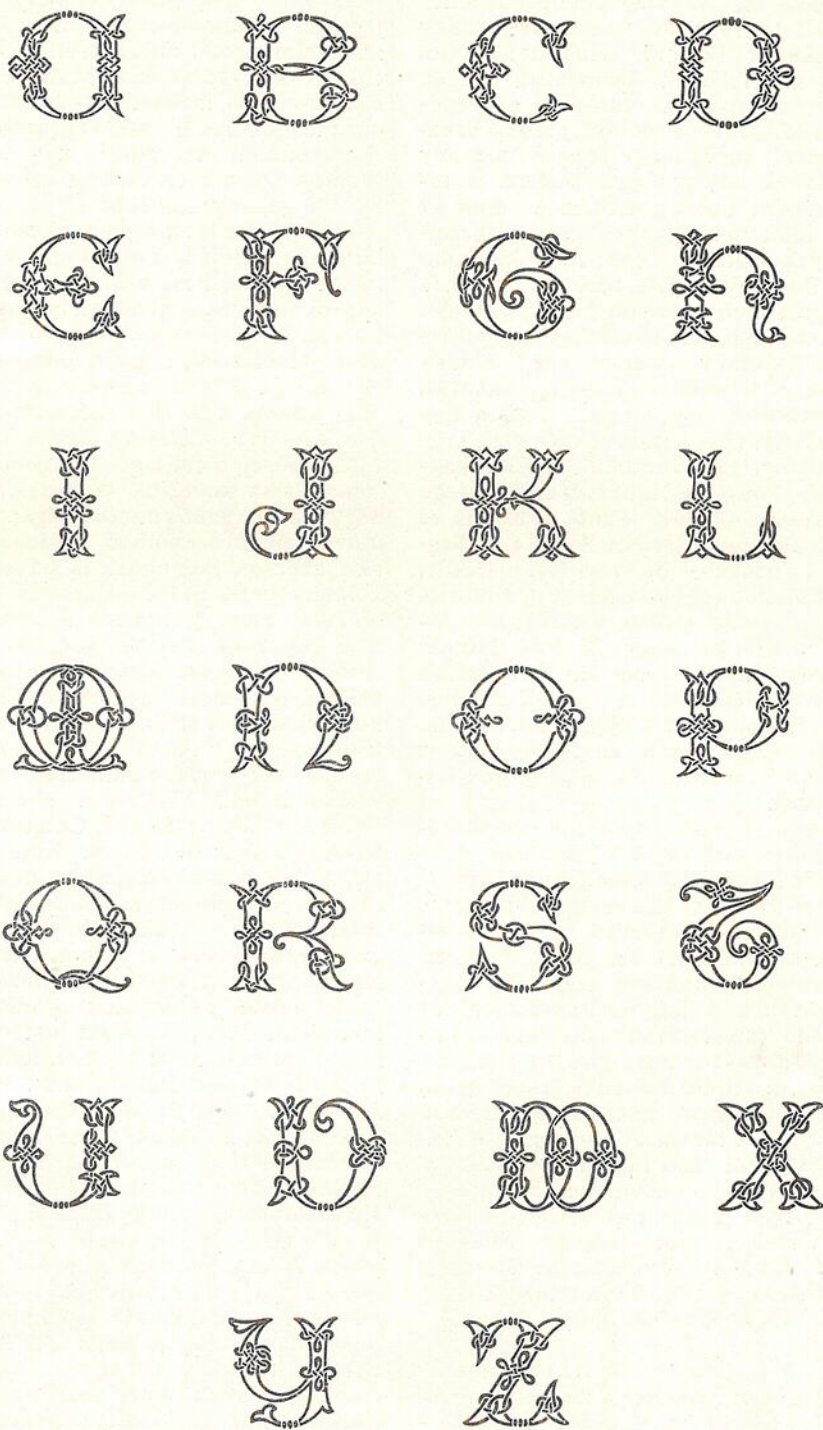
írt 1567-ben, maga panasolja, hogy sok keresete ellenére 30 éves szolgálata alatt egy házacska sem tudott megragasztani. Későn házasodott, az udvar ajándékokkal tüntette ki az alkalommal, a király egy főherceggel képviseltette magát esküvőjén, úgy látszik azonban, választása nem volt szerencsés, mert az anyagi gondok mellett családi bajok is sokat gyötörték.

Ránk maradt főművei az általa készített pompás nemeslevelek és betűskönyvek, melyeknek miniatür díszei részben a németalföldi Hoefnageltől valók. Ezúttal csak betűskönyveiről mondunk el egyet s mást, mintegy lapunk iniciáléjainak magyarázatául.

Bocskay betűit a pergament lapokra többnyire fekete, arany és ezüst festékekkel vetette, elvértve előfordul még az élénkebb kék és vörös szín, [továbbá a

BOCSKAY BETŰSKÖNYVÉBŐL.
XVI. SZÁZAD.

BOCSKAY GYÖRGY INICIÁLÉI. XVI. SZÁZAD.

betűknek fekete alapon fehérrel való ábrázolása is. Az alap rendszeren fehér és nem egyszer át van szőve arany arabeszkekkel Balth. Sylvius modorában. Arabeszkek fejlécek formájában is igen gyakran díszítik az oldalakat, a kezdőbetűk pedig kivétel nélkül gazdag ornamentikával vannak megkomponálva, arany és ezüstnek bőséges pazarlásával. A tulajdonképeni szöveg nem más, mint az akkori idők betűtípusbeli formakincseinek sorakoztatása. Tehát nem kizárólagosan Bocskay-féle tervezetek, hanem a XVI. századbeli spanyol, francia, német és olasz kalligráfiai alkotások gyűjteménye. Bocskay járatos volt korának e nemű irodalmában, könyvei azonban tökéletesebbek mint mintái. Csak a leg híresebb írásmintakönyveket kell erre vonatkozólag egybevetnünk a Bocskay-félékkel, hogy ez utóbbinak jelessége nyilvánvalóvá váljék. Fanti „Theoria et practica de modo scribendi (1514)“, Tagliente „Thesaurus de scriptori (1530)“, Giov. Palatino (1540), a ferrarai minorita Fra Vespasiano (1554), a nürnbergi Johann Neudörfer vagy Wolfg. Fugger gyűjteményes műveiben a betűtípusok oly művészi érzéstől nincsenek áthatva, mint a Bocskay könyveiben. Bocskaynál a betűk szerkezetén át a reneszánsz szellemétől áthatott készséget látjuk felcsillámlani.

Korának leghasználtabb típusaiból állította egybe íráskönyveit. A római, illetőleg latin írásmódból feldolgozta a kapitális és uncial-írást; a közönségesebb fajták közül, melyeknek gyűjtő neve cancellaresca, a lettera antica, moderna, cursiva, formata, commune, trattirata, spagnola, továbbá a jegyzői (notaresca) és kereskedői (mercantile) alakzatokat. Mintái közül a fraktur, azaz gótikus típushoz tartoznak a lettera bollatica, a cortigani, az oklevélíráshoz használatos hosszú nyúlványos és farkincás imperiale, a rezgős vonalakkal álló ragnara, tagliata, a tükkörírási lettera mancina, fiammenga és egy igen szép törtvonalas lettera francesca nevezetű. Nagyon kellemes típus az antico betűi közt az a zsinórfonatos is, melyet mostantól kezdve e lap kezdőbetűinek használni fog. *Czakó.*

QMŰVÉSZIES GYERMEK-KÉPESKÖNYVEK. A nyomdászatban mindinkább jelentkeznek a modern iparművészet eszméi. A könyvelőállításnál ma már a demokra-

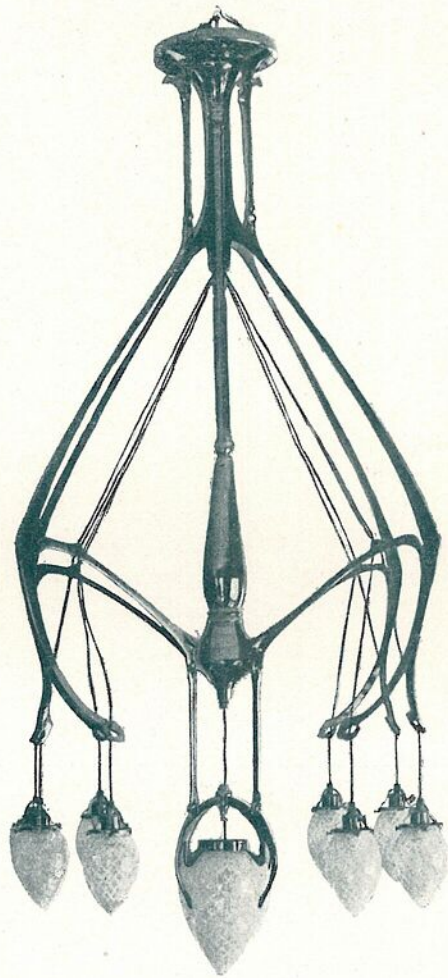
tizált művészet elve a legfontosabb. S az újabb gyermekképeskönyvek is e jegyben fogantatnak; megtaláljuk bennök az alkalmazkodó művészetet az illusztráció és könyvdísz alakjában, a mely a szórakoztatás mellett a gyermeki szem előtt legpompásabb széprenevelő eszköz, észrevétlenül szeretteti meg a művészetet s egy nemes élvezet csiráját lopja be a fogékony szívekbe.

Külföldön ennek az ügynek sok a lelkes harcosa. Angolok, franciák már egy generációt neveltek fel művészi gyermekképeskönyvvel. A németek is most tanácskoznak és szerveznek vándorkiállításokat azzal a céllal, hogy a művészetet bevezessék a gyermek életébe. Nálunk, sajnos, néhány kísérletet leszámítva, majdnem semmi sem történt még az irányban.

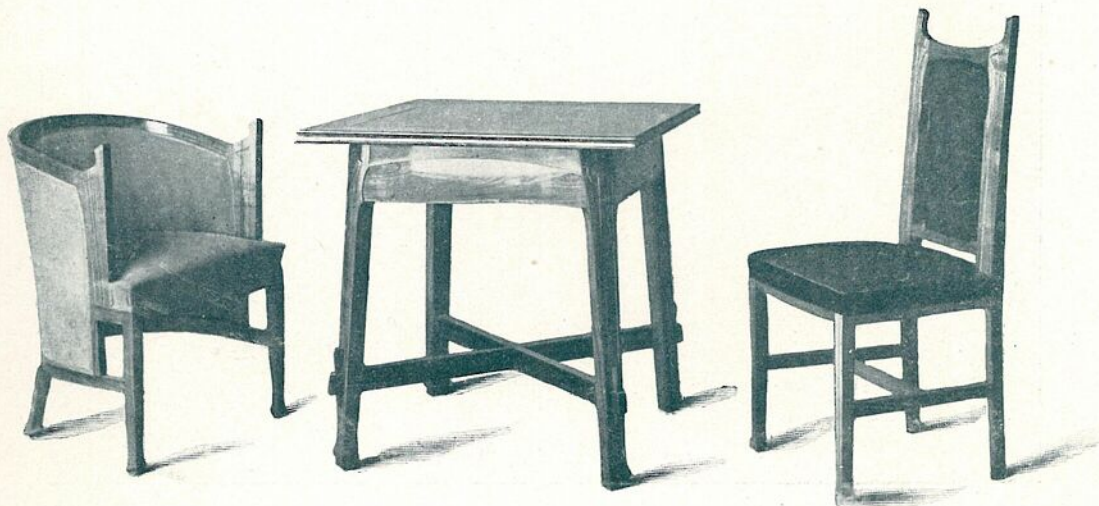
Az elsőség dicsősége az angolokat illeti. Mindnyájan ismerjük Walter Crane-nek negyven esztendő munkásságát. Az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállítása kapcsán lapunkban is bőven foglalkoztunk vele. Flora's Feast és „A floral fantasy“ című alkotásainál szebbet még nem csináltak gyermekek számára. Közismert mesékhez készített rajzai is vonalban úgy mint színben a lehető legközvetlenebbül szólnak bármily egyszerű lélekhez. A Fitzroy-pictures mesterei, élükön Heywood Sumnerrel, nem kevésbé értékes műveket alkottak. Az örökké vidám Randolph Caldecott is jóbarátja a gyermekeknek. Kate Greenaway-t, a kinek népszerűsége egykor igen nagy volt, művészi szempontból már másodrangú erőnek kell értékelnünk. „Under the window“ című könyve még leginkább ment édeskés modorától.

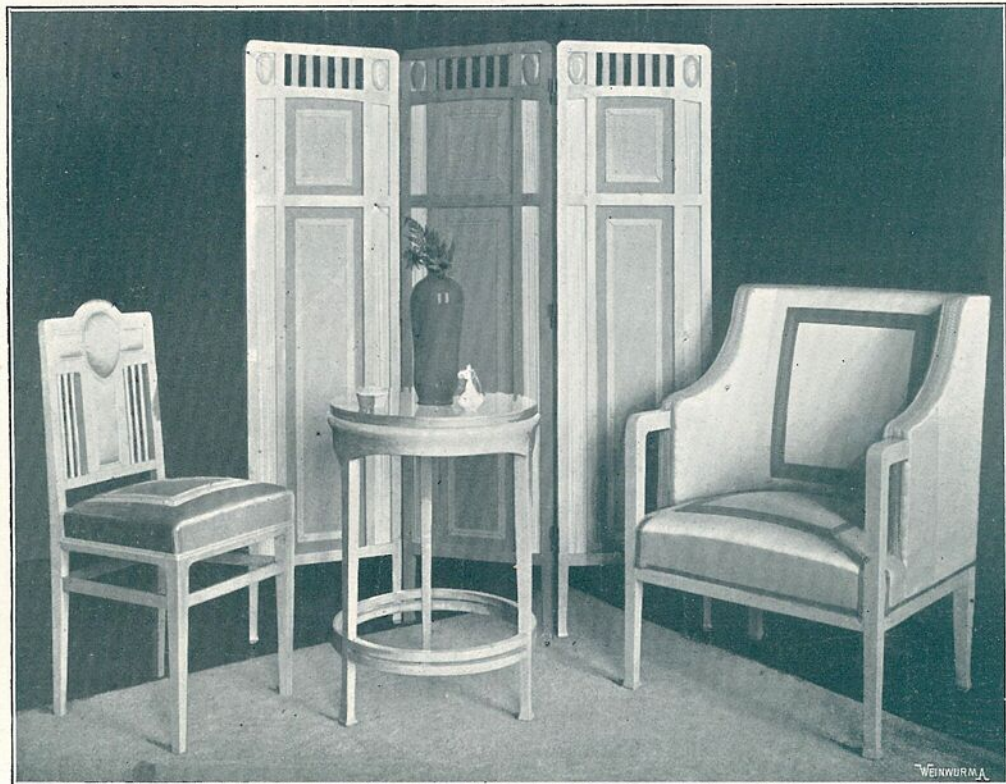
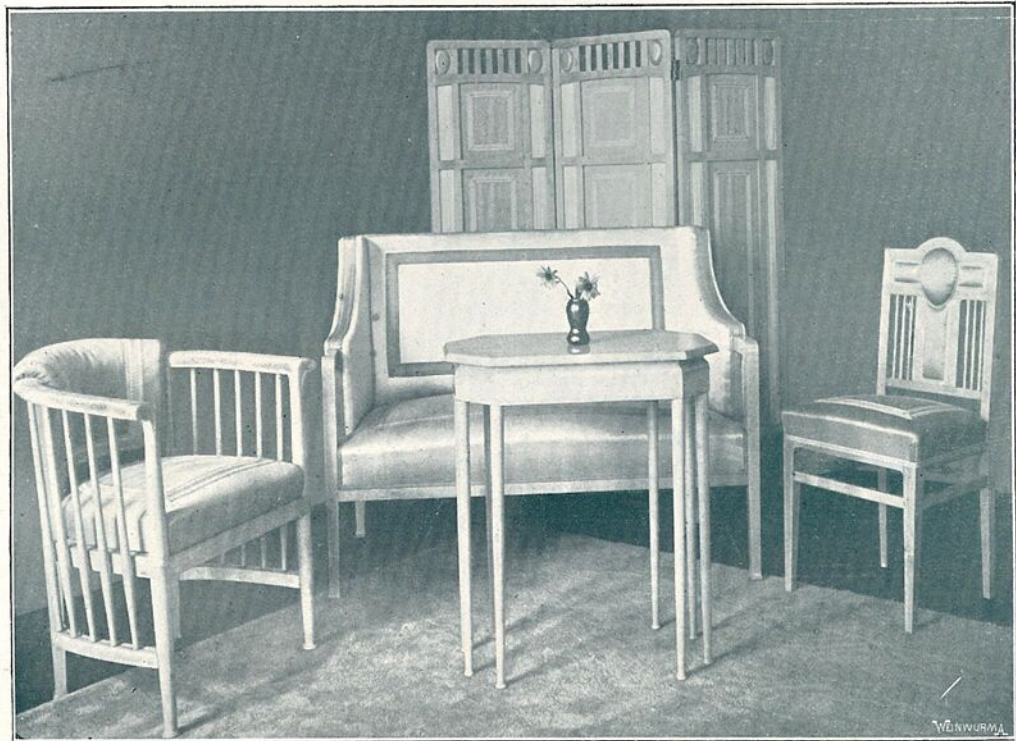
A franciák az angolok nyomán indultak. Nem lehet azonban azt mondani, hogy utánpótlók, mert nemzeti felfogásukat itt is érvényre tudták juttatni. Boutet de Monvel, Rivière és Job képei elegánsak, értelmesek a maguk egyszerűségében s mindamelllett éreztetik, hogy francia gyermekek számára készültek. Igaz, hogy az általuk választott tárgyakat, mint Monvel Jeanne d'Arc-ját, Le Grand Napoléon des petits enfans-ját vagy Job Mots historiques du pays de France-ját, nem is lehet másként csak nemzeti szellemben felfogni. Monvel és Job historikus és epikus, Rivière ellenben az egyéni hangulatok embere, lírikus lapjai már az érettebb ifjúság számára valók. La marche à l'étoile, L'enfant prodigue című legendáiban és misztériumaiban fölcillámlik a japánok

CSILLÁR, KÁRTYAASZTAL
ÉS SZÉKEK.
TERVEZTE
SPIEGEL FRIGYES.

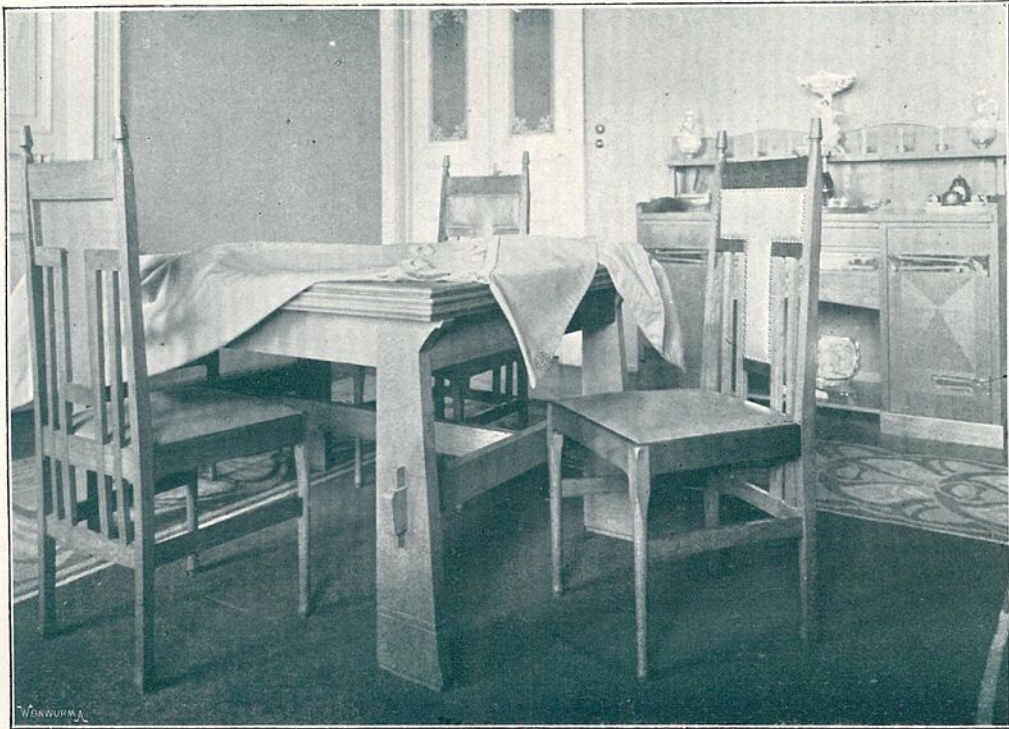
KÉSZÜLT
A „MODERN LAKÁS“
MŰHELYÉBEN.

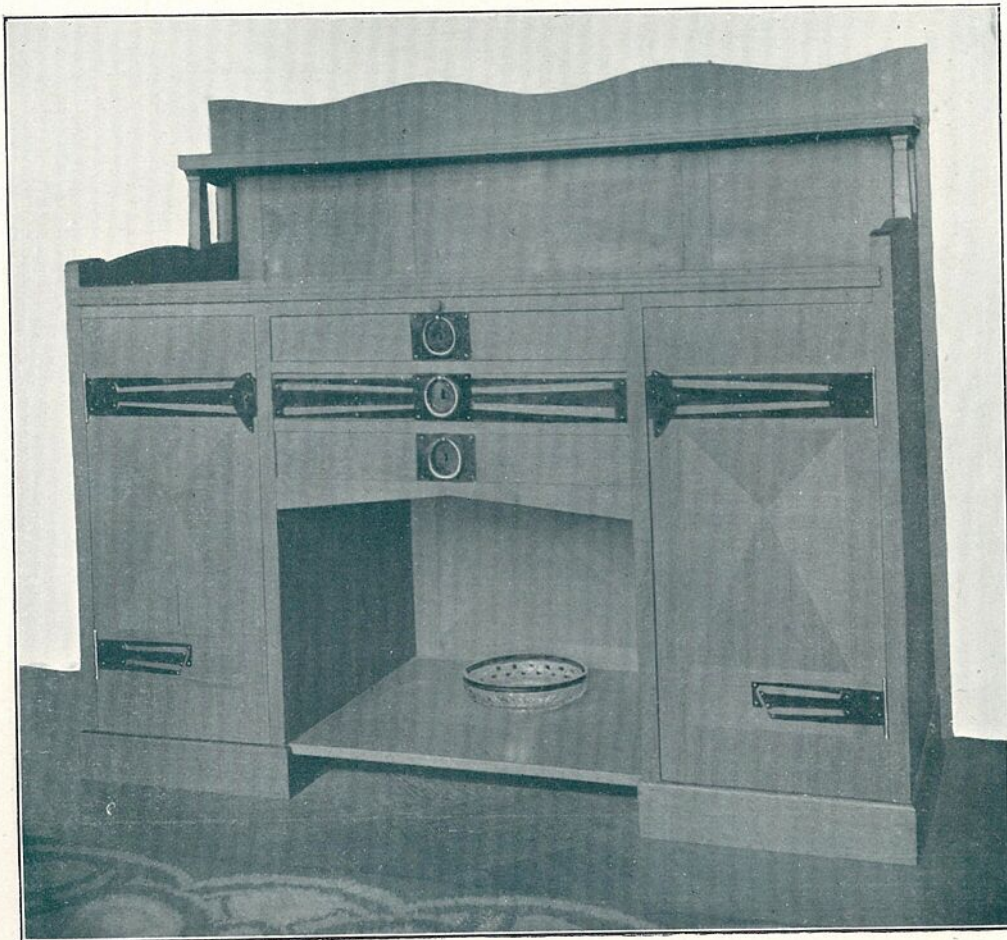

SZALONBÚTOR.
 TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.
 KÉSZÜLT A „MODERN LAKÁS” MŰHELYÉBEN.

EBÉDLŐ RÉSZLET
ÉS POHÁRSZÉK.
TERVEZTE
SPIEGEL FRIGYES.
KÉSZÜLT A
„MODERN LAKÁS”
MŰHELYÉBEN.

APRÓPÉNZES TÁRCÁK.

TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.

SZALONRÉSZLET.
TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.

KÉSZÜLT
A „MODERN LAKÁS“ MŰHELYÉBEN.

KÜLÖNFÉLÉK

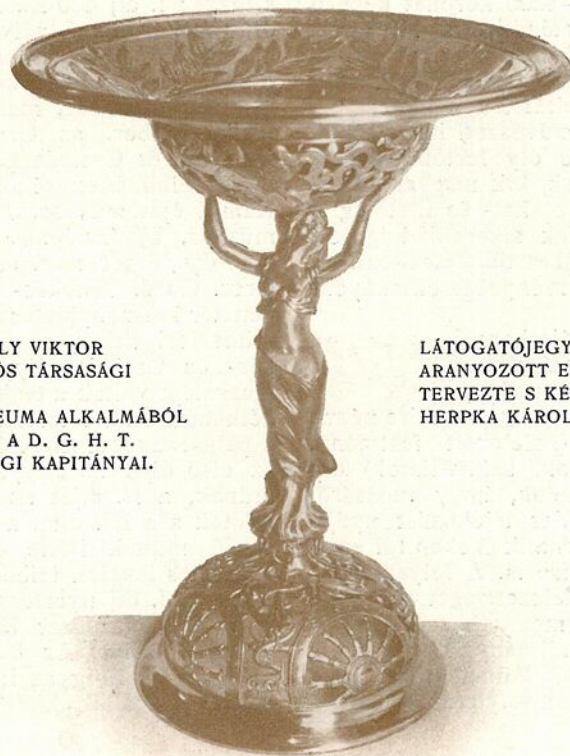
befolyása, levegő, fény és életeleven mozgékony ömlik el az ábrázolásokon. A franciákat jellemzi Grasset nagy alkotásával együtt (Historie des quatre fils Aymon), hogy a művészetük keretében ápolják az igazat. A fa, a vár, kapu, ablak, szék stb. szerkezeti értelmességében jelenik meg képeiken, nem holmi „festőies hatással“ ütök el a konstruktív részeket, a minélfogva aztán a mesebeli világból is gyakorlati hasznosságot merít a szemlélő. Becsületességben ezekhez fogható csak egy van, a svéd Larsson „Et Heem“ című műve, míg japáni befolyások felhasználásánál fogva a franciákhoz a hollandus Th. van Hoytema madaras könyve áll legközelebb.

A németek már könnyebb végén fogják a dolgot. Richter nélkül a szint, Meggendorfer evvel ellentétben épp azt használja mértéktelenül. A középhelet elfoglaló Fedor Flinzer pedig kinyalt és lágy, sokszor szinte érthetetlen. Barlösius, Volkmann és Dasio kísérletei technikailag is, művészetileg is kiváló, csak hogy túllépnek a gyermeki műértelem körén. Talán a bécsi Gerlach-nak Jugendbücherei című kiadványai képezik a legjelesebb modern gyermekképeskönyvet náluk. Weisgerber, Fahringer és Taschner

illusztrációi a nyomdászati úton előállított színes képek mintaszerű példái. Egy kissé több szabatoság és világosság még elkelne a Jugendbücherei-nél, úgy a rajzban, mint a színekben, mindazonáltal olcsóságánál, kötés, táblaborítópapír és főleg megkapó illusztrációinál fogva e kiadványok nagy közönséget hódítanak maguknak.

HERPKA KÁROLYNAK, az Orsz. Iparművészeti Iskola tanárának egyik újabb munkáját mutatjuk be. Suppan gőzhajóstársasági főfelügyelő 25 éves szolgálati jubileuma alkalmából készítették a „D. G. H. T.“ magyarországi kapitányai. Az aranyozott ezüsből készült tálcanak magassága 38 cm., szélessége 30 cm. Talapzatának díszítéseül négy kormánykerék és horgony szolgál, ezen áll egy dunai tündér, magasra emelve a tálcat, melynek fenekén a „Fiume“ hajó vésett rajza látható, amely gőzösnek az ünnepelt sok éven át kapitánya volt. Ez a mű is bizonyoságul szolgál arra, hogy ilyen emléktárgyakat itthon is tudnak jól megcsinálni s nincs szükség arra, hogy külföldi portékát vegyünk vagy rendeljünk, a hazai ötvösiparnak nagy kárára.

SUPPÁN KÁROLY VIKTOR
DUNAGŐZHAJÓS TÁRSASÁGI
FŐFELÜGYELŐ
25 ÉVES JUBILEUMA ALKALMÁBÓL
KÉSZÍTTETTÉK A D. G. H. T.
MAGYARORSZÁGI KAPITÁNYAI.

LÁTOGATÓJEGY TÁLCA
ARANYOZOTT EZÜSBŐL.
TERVEZTE S KÉSZÍTETTE
HERPKA KÁROLY.